

Når plager blir sykdom

Når plager blir sykdom

Peer H. Staff

Høyskoleforlaget 2009

At diagnosen er inngangsporten til sykemeldings-systemet er knapt en overraskelse for fastlegene, men det blir fort glemmt i den sykemeldingsdebatten som foregår i samfunnet.

Forfatteren av denne korte og letteste boken

reflekterer rundt det han kaller for symptomer uten objektive funn (plager), noe som vi foretrekker å kalle medisinsk uforklarte plager og sykdommer (MUPS). Etter en grundig analyse av sykdomsutvikling i et eksistensielt, kulturelt, historisk og sosiologisk perspektiv kommer han frem til at den diagnostiske tenkemåten er i krise i møte med pasienter med plager, og presenterer en litt annerledes måte å forstå og behandle dem på, med utgangspunkt i hans erfaring i fysikalsk medisin og arbeidsmedisin.

Peer H. Staff miner oss på at alminnelige subjektive plager er den hyppigste kilde til langtidssykemelding og uføretrygd og den hyppigste begrunnelse for gjentatte besøk hos legene i primærhelsetjeneste. Årsakene til at subjektive helseplager fremstår som sykdom er både miljøfaktorer (inkludert befolkningens forventninger, arbeidsmarkedssituasjon og dagens økonomiske kompensasjonsmuligheter) og personlige faktorer. I forbindelse med de sistnevnte,

kommer Staff med flere kjente komplementære teorier: sammenheng mellom plager, sosialt nettverk og mestring; sensitivisering som fører til nedsatt terskel eller økt oppmerksomhet for irritasjon, og psykonevroimmunologiske teorier.

Forfatteren tar utgangspunkt i en tidlig funksjonsorientert forståelse av plager i motsetning til å begynne med en symptomorientert tilnærming som deretter må korrigeres for pasienter med subjektive plager uten objektive funn. Boken gir leseren en kort men grundig introduksjon i kognitiv behandling med gode eksempler hos pasienter med sammensatte plager fra muskel-skjelettsystemet fra fysikalskmedisin, men han inviterer til slik vurdering også hos pasienter med kronisk utmattelsessyndrom og andre MUPS. Generelt, argumenterer forfatteren for at den kognitive modellen passer godt til arbeidsrettet rehabilitering, hvor «sykefravær» burde være diagnosen, angrepet som funksjonshemning i en gitt kontekst.

Boken er relevant for allmenn- og samfunnsmedisinere, og anbefales spesielt for de som synes at de trenger litt frisk luft i møte med langtidssykemeldte pasienter. I den siste delen av boken får vi presentert et undersøkelsesbatteri for subjektive helseplager. Slik jeg forstår det, er de ment til å spare tid og hjelpe legen å forstå pasienten bedre. At alle disse skjemaene skal kunne erstatte en god samtale over tid med fastlegen er noe mer tvilsomt.

Esperanza Díaz

Mine barn fikk ingen tilbud om samtale med politiet, selv om jeg bad om det etter hendelsen. De har i etterkant uttrykt svært liten tiltro til politiet. Kunne jeg eller noen andre gjort mer for dem?

Det har vært vanskelig for meg å få denne pasienten flyttet over til en annen fastlege, fordi pasienten selv ikke har vært enig i det.

Er den kollegiale støtteordningen nok som støtte til ofre for overgrep? Eller har Legeforeningen en tiltaksplan som jeg ikke kjenner til? Det er ikke alltid like lett som lege å lytte

til kroppens signaler og fysisk aktivitet er ikke bestandig god medisin!

Det har vært en tøff opplevelse som jeg gjerne skulle ha vært foruten, men den har gjort meg mange erfaringer rikere og gitt meg nye perspektiver både i forhold til jobben og livet generelt. Når jeg nå velger å dele historien med kolleger, er hensikten først og fremst med et håp om at den lærdommen som har kostet meg mye, kan komme andre til gode. Da har jeg vridd noe positiv ut av det som ellers kunne virke meningsløst...

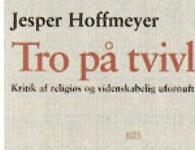
Carol Pascoe

anmeldelser

Interessant om forholdet mellom religion og vitenskap

Jesper Hoffmeyer
Tro på tvil. Kritikk af religiøs
og videnskabelig ufornuft
Ries forlag 2009
264 s

Jesper Hoffmeyer er dansk biolog og filosof. Han hører til en vitenskapstradisjon som kalles biosemiotikk. Hans siste bok «Tro på tvil» gir en kortfattet

innføring i dette vitenskapssynet. Alt liv er avhengig av og er innvevd i kommunikative tegnsystemer. Slike sirkulære systemer er nødvendige for at livet skal opprettholdes. Biologien kan ikke forstås bare som materie og vitenskapelig erkjennelse er avhengig av å studere materien i sin kontekst. Boken inngår derfor i en tradisjon som er inspirert av Gregory Bateson og hans komplementære syn på forholdet mellom «mind and nature» (1). Et slikt vitenskapssyn forekommer meg å være høyst relevant for medisinen. Sirkulær forståelse i medisinen er en mangelvare. Medisinsk praksis som baserer seg på enkel og rettlignende årsaksforståelse gjør oss ofte til autoritære aktører i godhetens tjeneste. Også derfor er denne boken viktig å lese for et medisinsk publikum.

Hoffmeyers siktemål med boken er først og fremst å forsvare de liberale, humanistiske og demokratiske tradisjonene fra opplysningstiden med å advare både mot vitenskapelig dogmatikk (biologisme) og religiøs fundamentalisme så vel i kristen som islamsk forkledning. Bokens kapitler om hvordan kirken og vitenskapen skilte lag før, under og etter renessansen er svært interessant lesning. Hvilke teologiske og filosofiske forutsetninger som muliggjorde Descartes' gjennombrudd, representerer i det minste for meg nye perspektiver for å forstå vitenskapens gjennombrudd og opprøret mot kirkens erkjennelsesmonopol. Hoffmeyer advarer mot at autoritær og blind tro fortsatt representerer en fare for demokratiet og den kritiske erkjennelse, og han sannsynliggjør at humanismen må kjempe for sine posisjoner fortsatt.

Hoffmeyer forstår de autoritære tendensene i kristen og islamsk tradisjon ved å sette likhetstegn mellom religiøsitet og troen på en transendent guddom (gud som noe atskilt fra skaperverket). Det gjør det lett for ham å forsvare sin egen

liberale og (kultur)radikale posisjon. Men er det holdbart? Kan troen på tvil være det grunnlaget vi skal bygge våre liv på? For meg virker det merkelig og noe forfalsket å understå at i kristen tradisjon finnes det stemmer som forstår det guddommelige som noe som er immanent i skaperverket og som kan oppleves og erkjennes av mennesket i det hverdagslige. I hans fremstilling finnes det ingen omtale av gnostisismen. Spinoza og hans gudsforståelse omtales ikke. Spinozas innflytelse på Arne Næss og på moderne økofilosofi forsvinner også. Den greskortodokse gudserkjennelse (hesykasmen) er i like stor grad underslått.

Gregory Bateson forsto «det hellige» som det som binder levende systemer sammen. Han kalte dette for «mind», og han utviklet en vitenskapsforståelse som gjorde det hellige erkjennbart og vitenskapelig relevant (2). Jesper Hoffmeyer har nylig disputert for den filosofiske doktorgrad med en avhandling om biosemiotikk ved Universitetet i Århus. Det er bare 50 år etter at Knud E. Løgstrup disputerte ved det samme universitet med en teologisk og filosofisk avhandling om en erkjennbar gud (3). Det guddommelige var for Løgstrup erkjennbart gjennom de spontane livsyttringer, først og fremst tilliten. Derved ivaretar Løgstrup den allmennreligiøse dimensjon i livet, mens han samtidig utvikler troverdig kritikk mot dogmatikk. Hans påstand er nemlig at det guddommelige er allmennmenneskelig og uten eier. Når det får navn og eier, hevder Løgstrup, er faren stor for dogmatisk perversjon.

Det er besynderlig at vi ikke finner noen referanse til teologen og filosofen Løgstrup i Hoffmeyers sterkt religionskritiske bok. Med slike referanser kunne Hoffmeyer ha bidratt i sterkere grad til religionsdialog. Han kunne også ha bidratt til et allmennreligiøst ståsted som gjorde ærefrykt for skaperverket vitenskapelig relevant og påkrevet. Det har han ikke lyktes særlig med i denne boken.

Eivind Meland

Referanser

1. Bateson G. Mind and nature a necessary unity. New York: Bantam Books; 1988.
2. Bateson G, Bateson MC. Angels fear. Towards an epistemology of the sacred. New York: MacMillan Publishing Company; 1987.
3. Jensen O. Historien om KE Løgstrup. København: Forlaget Anis; 2007.